YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№3
MAXSUS SON

Google Scholar · OPEN ACCESS · ULRICHSWEB GLOBAL SERIALS DIRECTORY · OpenAIRE · ROAD · НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ БИБЛИОТЕКА eLIBRARY.RU · Academic Resource Index ResearchBib · ISSN INTERNATIONAL STANDARD SERIAL NUMBER INTERNATIONAL CENTRE · CYBERLENINKA · BASE · INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL · Crossref

BAKALAVR TALABALARINING MAQOLALARI TO‘PLAMI

ISSN: 2992-8982
https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/
2026

YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Elektron nashr.
2026-yil, aprel-may.

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o‘rinbosari:
Karimov Norboy G‘aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay’ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O‘zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O‘zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, “Nobel” mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a’zosi, Turkiya – O‘zbekiston do‘stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G‘afforovna, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug‘aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko‘nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo‘ja o‘g‘li, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O‘z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig‘i o‘rinbosari
Ochilov Farkhod, O‘zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig‘i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o‘g‘li, texnika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), katta o‘qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o‘g‘li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o‘g‘li, TDIU katta o‘qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

YASHIL
IQTISODIYOT&TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:
Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po‘latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
G‘afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o‘qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja’sur Artiqboy o‘g‘li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:
Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo‘jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko‘rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: “Ma’rifat-print-media” MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O‘zR Tabiat resurslari vazirligi, O‘zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:
““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali
O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

MUNDARIJA

BUXGALTERIYA VA EKOLOGIK HISOBOT (ESG HISOBOTLARI)........21
Abdukarimov Qamariddin Isroiljon o‘g‘li, Abdurashidov Faxriddin Fazliddin o‘g‘li, Beknazarov Zafarjon Ergachevich

YASHIL INVESTITSIYALARNI RIVOJLANTIRISH – BARQAROR IQTISODIY O‘SISHNING ASOSIY YO‘NALISHI........26
Yarboyeva Farida Ulug‘bek qizi, Yoqubova Zilola To‘ra qizi

RAQAMLI SOLIQ NAZORATINING BUXGALTERIYA TIZIMIGA TA'SIRI........30
Abdulaxatov Mirkomil O‘rol o‘g‘li, Rustamov Davron Rustamovich

ИННОВАЦИОННЫЙ МАРКЕТИНГ КАК ИНСТРУМЕНТ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СУБЪЕКТОВ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА........34
Насиров Дилшод Фархадович, Халманова Шахзода, Кенесбаева Азиза

O‘ZBEKISTON TURIZM TIZIMIDA QO‘SHILGAN QIYMAT ZANJIRINI TAKOMILLASHTIRISHNING USTUVOR YO‘NALISHLARI........39
Normurodov X.E., Abdurazakova Farangis Dilshod qizi

СОВРЕМЕННЫЕ ШКОЛЫ НАУКИ УПРАВЛЕНИЯ И ИХ ОСНОВНЫЕ ИДЕИ........44
Латипов Ашур Али Рустам ўғли, Джамолова Хилола Исматиллаевна

O‘ZBEKISTONDA BUXGALTERIYA HISOBINI MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARIGA MOSLASHTIRISH MUAMMOLARI VA ISTIQBOLLARI........50
Qosimova Fazilat Sherzod qizi, Shermuxamedov Bexzodjon Usmonovich

MARKAZIY BANK RAQAMLI VALYUTALARI VA GLOBAL PUL TIZIMINING TRANSFORMATSIYASI........57
Jumanova Shaxlo Boxodir qizi, Shovkatov Nodirjon Ne’matjon o‘g‘li

RAQOBAT VA MONOPOLIYA SHAROITIDA BOZOR SAMARADORLIGI HAMDA IQTISODIY RIVOJLANISH OMILLARI........62
Yo‘ldashaliyev Muxammadaziz Xabibulla o‘g‘li, Yoqubova Zilola Tura qizi

ИНВЕСТИЦИИ В ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ СОВРЕМЕННОЙ ЭКОНОМИКИ........68
Насиров Дилшод Фархадович, Тохирова Азиза Олимжоновна, Исокулова Хуснора алохиддиновна

FRANCHAYZING FAOLIYATIDA RAQAMLI MARKETING VA BIG DATA TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARI........74
Xodjayev Anvar Rasulovich, Nasimov Dilshodbek Hotam o‘g‘li

AGROINDUSTRIAL BIOMASSANING IKKILAMCHI UTILIZATSIYASI – YOPIQ SIKL IQTISODIY MODELINING INFRATUZILMAVIY TAYANCHI: IQTISODIY-EKOLOGIK MEZONLAR VA MILLIY AMALIYOT........80
Kadirova Maraljon Matyakubovna, Eshbekov Murodjon Uktamovich

ZAMONAVIY TO‘LOV TIZIMLARINING RIVOJLANISHI VA ULARNING MOLIYAVIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRI........87
Alimov Umid Xamid o‘g‘li, Rustamov Maqsud Suvonqulovich

RAQOBATLASHMAGAN BOZOR SHAROITIDA NARX BELGILASH TAMOYILLARI........92
G‘aniyev Fayzbek Abduxamid o‘g‘li, Jumanazarov Og‘abek Ahmadjon o‘g‘li, Shukurov Tohirjon Izzatullo o‘g‘li

DEVELOPMENT OF LEGAL REGULATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE........104
Akhrorova Munavvar Farkhod kizi, Abdalimov Orzubek Tuychibek o‘g‘li,
Samiyev Damir Ahmad o‘g‘li, Rakhmonov Umrzoq Otaboy o‘g‘li

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI MOLIYAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDA BANK KREDITLARINING AHAMIYATI 112
Ubaydulloyeva Rayhona Fahriddin qizi, F.U.Umarov

O'ZBEKISTONDA TURIZM XIZMATLAR SIFATINI OSHIRISHDA RAQAMLI PLATFORMALARDAN FOYDALANISHNING XORIJ TAJRIBASINI QO'LLASH IMKONIYATLARI 119
Raxmonova Sabina Navro'z qizi, Nazar Nazarov G'ulomovich

TARMOQ TUZILMASINI SHAKLLANTIRISHDA XIZMATLAR SOHASINING AHAMIYATI 124
Samadova Solik qizi, Normurodov Husan

TIJORAT BANKLARINING RAQAMLI XIZMATLARIDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINING QO'LLANILISHI VA UNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI 130
Tillayev Xurshidjon Sulaymon o'g'li, Karimov Umrbek Javlonbek o'g'li

ISLOM MOLIYASINI O'ZBEKISTONDA RIVOJLANISHI 137
Qobilova Nodira Qayumjon qizi, Normurodov X.E.

XALQARO VA MILLIY BUXGALTERIYADA NOMODDIY AKTIVLARNI HISOBGA OLISH, BAHOLASHNING O'ZIGA XOS JIHATLARI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI 141
Axmetova Nasiba Axmetovna, Mavlanov Normo'min Normamatovich

URBANIZATSIYA SHAROITIDA TRANSPORT MARKETINGINING RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI 147
Iskandarov Qudrat Shuxratovich, Ataniyazova Zarina Niyetbay qizi

IQTISODIY ATAMALARNING O'ZBEK TILIDA SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISHI 154
Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna, Salamova Oliya

O'ZBEKISTONDA YASHIRIN IQTISODIYOTNING HAJMI, OMILLARI VA UNI KAMAYTIRISH YO'LLARI 158
Tohirova Gulnoza Zokirovna, Tillayev Xurshidjon Sulaymon o'g'li

RAQAMLI BANK TIZIMLARI VA MOLIYAVIY TEXNOLOGIYALAR (FINTECH)NING AN'ANAVIY BANKLARGA TA'SIRI 164
Shermuxamedov Bexzodjon Usmonovich, Qosimova Fazilat Sherzod qizi, Abdumalikova Busalima Abduvali qizi

SUN'IY INTELLEKTNING AXBOROT BOZORIGA TA'SIRI: MAHSULOT VA MEHNAT BOZORIDAGI O'ZGARISHLAR 170
Mo'ydinjonova Durdonaxon Ilhomjon qizi, Ismanov Ibrohim Nabiyevich

ICHKI AUDIT TIZIMINI RIVOJLANTIRISHDA XALQARO STANDARTLAR VA ILG'OR XORIJIY TAJRIBA 175
Axmedov Xasan Ruzibayevich, Ruzibayeva Karima Shavkat qizi, Abdumalikova Busalima Abduvali qizi

SARATON KASALLIGIDA PSIXOLOGIK REABILITATSIYA: "5 OLAM" MODELINI KENGAYTIRISH VA AMALIY QO'LLASH 182
Salayeva Laylo Shavkatovna, Toshtemirov Doston Tohirjon o'g'li

THE CHALLENGES OF MANAGING CROSS-FUNCTIONAL TEAMS IN PHARMACEUTICAL PROJECTS 187
Murodova Feruzakhon Talatovna

GREEN ECONOMY AND GREEN INVESTMENT: SUSTAINABLE AS A MAIN FACTOR OF ECONOMIC GROWTH 194
Tursinov A.J., Jalgasbaeva J.A., Axmetova U.M.

IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA STRATEGIK MENEJMENTNING AHAMIYATI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI 199
Baymuradov Shoxrux Maxmudovich, Dilmurodov Komiljon Ahmad o'g'li

O'ZBEK TILINING TARIXIY TARAQQIYOT BOSQICHLARI 204
Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna, Baxronov Timur Rustamovich

ZAMONAVIY TASHKILOTLARDA STRATEGIK BOSHQARUV TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI 208

Makhmudov Sunnatjon Abdujabbor o‘g‘li, Ashurova Jasmina Jo‘ra qizi

O‘ZBEKISTONDA ATROF-MUHIT IQTISODIYOTI VA BARQAROR RIVOJLANISH MASALALARI 213

Boltayeva Sh.B., Hayitova Charos, Latipova Jasmina

O‘ZBEKISTONDA ATROF-MUHIT IQTISODIYOTI VA BARQAROR RIVOJLANISH MASALALARI

Boltayeva Sh.B.
Buxoro davlat universiteti katta o‘qituvchisi

Hayitova Charos
Buxoro davlat universiteti,
Iqtisodiyot fakulteti 2-bosqich talabasi

Latipova Jasmina
Buxoro davlat universiteti,
Turizm fakulteti 2-bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada O‘zbekistonda atrof-muhit iqtisodiyoti va barqaror rivojlanishni ta’minlash masalalari yoritilgan. Unda ekologik muammolarni iqtisodiy mexanizmlar orqali hal etish, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish hamda iqtisodiy o‘sish va ekologik muvozanat o‘rtasidagi uyg‘unlikni ta’minlash yo‘llari tahlil qilingan. Shuningdek, yashil iqtisodiyot tamoyillarini joriy etish, atrof-muhitni muhofaza qilish samaradorligini oshirish, ekologik xavfsizlikni mustahkamlash hamda aholi farovonligini barqaror rivojlanish asosida ta’minlash masalalariga alohida e’tibor qaratilgan.

Kalit so‘zlar: atrof-muhit iqtisodiyoti, barqaror rivojlanish, ekologik muammolar, tabiiy resurslar, iqlim o‘zgarishi, suv resurslari, qishloq xo‘jaligi, yashil iqtisodiyot, ekologik siyosat, qayta tiklanadigan energiya.

Abstract: This article examines the issues of environmental economics and sustainable development in Uzbekistan. It analyzes ways of addressing environmental problems through economic mechanisms, ensuring the rational use of natural resources, and maintaining a balance between economic growth and ecological sustainability. Special attention is given to the implementation of green economy principles, improving the effectiveness of environmental protection, strengthening ecological security, and ensuring public welfare on the basis of sustainable development.

Key words: environmental economics, sustainable development, environmental problems, natural resources, climate change, water resources, agriculture, green economy, environmental policy, renewable energy.

Аннотация: В данной статье рассматриваются вопросы экономики окружающей среды и обеспечения устойчивого развития в Узбекистане. Проанализированы пути решения экологических проблем с помощью экономических механизмов, рационального использования природных ресурсов, а также обеспечения гармонии между экономическим ростом и экологическим равновесием. Особое внимание уделено внедрению принципов зелёной экономики, повышению эффективности охраны окружающей среды, укреплению экологической безопасности и обеспечению благосостояния населения на основе устойчивого развития.

Ключевые слова: экономика окружающей среды, устойчивое развитие, экологические проблемы, природные ресурсы, изменение климата, водные ресурсы, сельское хозяйство, зелёная экономика, экологическая политика, возобновляемая энергия.

KIRISH

Atrof-muhit iqtisodiyoti zamonaviy iqtisodiyotning muhim yo‘nalishlaridan biri bo‘lib, u tabiiy resurslar va inson faoliyati o‘rtasidagi murakkab o‘zaro aloqalarni o‘rganadi. Ushbu yo‘nalish resurslardan samarali foydalanish bilan bir qatorda ekologik muvozanatni saqlash, tabiiy boyliklarning tiklanish imkoniyatlarini hisobga olish hamda iqtisodiy o‘sish jarayonida ekologik xavfsizlikni ta’minlash masalalarini ham qamrab oladi. Ayniqsa, barqaror rivojlanish konsepsiyasi doirasida atrof-muhitni muhofaza qilish davlat iqtisodiy siyosatining ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Chunki iqtisodiy taraqqiyot faqat ishlab chiqarish hajmining oshishi bilan emas, balki ekologik barqarorlik va jamiyat farovonligining ta’minlanishi bilan ham baholanadi.

O‘zbekistonda atrof-muhit bilan bog‘liq muammolar ko‘p qirrali bo‘lib, ular orasida sug‘orish tizimlarining eskirishi, suv resurslarining cheklanganligi, havoning ifloslanishi, yer degradatsiyasi hamda iqlim o‘zgarishi asosiy

o'rinni egallaydi. Ayniqsa, suv resurslaridan samarali foydalanish masalasi qishloq xo'jaligi samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatib, iqtisodiy rivojlanish sur'atlariga sezilarli ta'sir etadi. Shuningdek, sanoat korxonalari va transport vositalaridan chiqayotgan zararli moddalar atmosfera sifatining pasayishiga sabab bo'lib, aholi salomatligi hamda mehnat unumdorligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Mazkur muammolar nafaqat ekologik, balki ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish uchun ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Shu sababli mamlakatda atrof-muhit iqtisodiyotini rivojlantirish, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish hamda ekologik boshqaruv tizimini takomillashtirish ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi. Yashil iqtisodiyot tamoyillarini joriy etish, energiya va suv resurslarini tejovchi texnologiyalarni keng qo'llash, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishni rivojlantirish barqaror rivojlanishning muhim yo'nalishlari sifatida qaralmoqda. Bundan tashqari, ekologik investitsiyalarni jalb etish, ekologik soliqlar va rag'batlantiruvchi mexanizmlarni qo'llash orqali korxonalarni atrof-muhitga kam zarar yetkazadigan ishlab chiqarish faoliyatiga yo'naltirish muhim ahamiyat kasb etadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Barqaror rivojlanish sharoitida iqtisodiy o'sish, ekologik muhofaza va ijtimoiy farovonlik o'rtasida muvozanatni ta'minlash asosiy maqsad hisoblanadi. Bu esa davlat siyosati, biznes sektori va jamiyatning o'zaro hamkorligini talab etadi. Natijada ekologik xavfsizlik mustahkamlanadi, tabiiy resurslar kelajak avlodlar uchun asrab-avaylanadi hamda mamlakatning uzoq muddatli iqtisodiy barqarorligi ta'minlanadi.

Atrof-muhit iqtisodiyoti bo'yicha ilmiy adabiyotlarda turli nazariy yondashuvlar mavjud. O'zgaruvchan xarajatlar nazariyasiga ko'ra, ekologik zarar iqtisodiy faoliyat natijasida yuzaga keladigan qo'shimcha xarajat sifatida baholanadi. Barqaror rivojlanish modeli esa iqtisodiy o'sish, ekologik muvozanat va ijtimoiy farovonlik o'rtasidagi uyg'unlikni ta'minlashga qaratilgan.

O'zbekiston bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar asosan suv resurslarini boshqarish, yer degradatsiyasi hamda qishloq xo'jaligi samaradorligiga ekologik omillarning ta'sirini o'rganishga qaratilgan. Bu esa tabiiy resurslardan oqilona foydalanish va ekologik boshqaruv tizimini takomillashtirish masalasining dolzarb ahamiyat kasb etishini ko'rsatadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda aralash metodologik yondashuv qo'llanildi. Kvalitativ usullar yordamida ilmiy adabiyotlar, hukumat hisobotlari hamda xalqaro tashkilotlar ma'lumotlari tahlil qilindi. Kvantitativ usullar orqali esa statistik ma'lumotlar asosida ekologik muammolarning iqtisodiy ko'rsatkichlarga ta'siri o'rganildi.

Bundan tashqari, holat tahlillari, so'rovnomalar va intervyular yordamida mavjud muammolar hamda ularning samarali yechimlari aniqlashtirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, ekologik muammolar iqtisodiy rivojlanishga sezilarli darajada ta'sir ko'rsatmoqda. Xususan, suv resurslarining cheklanganligi va yerlarning degradatsiyasi qishloq xo'jaligi mahsuldorligini pasaytiradi. Bu esa oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlash jarayoniga salmoqli ta'sir ko'rsatadi.

Havoning ifloslanishi esa aholi salomatligiga salbiy ta'sir ko'rsatib, sog'liqni saqlash tizimiga qo'shimcha yuklama keltirib chiqarmoqda. Shu bilan birga, ekologik muammolar ishlab chiqarish samaradorligiga ham ta'sir etadi.

Davlat tomonidan amalga oshirilayotgan "yashil iqtisodiyot" siyosati ushbu muammolarni kamaytirishga qaratilgan bo'lib, unda qayta tiklanadigan energiya manbalarini rivojlantirish, energiya samaradorligini oshirish hamda chiqindilar hajmini qisqartirish asosiy yo'nalishlar sifatida belgilangan. O'zbekistonda amalga oshirilayotgan qator loyihalar ekologik muammolarni bartaraf etishda ijobiy natijalar bermoqda. Xususan, tomchilatib sug'orish texnologiyalarining joriy etilishi suv resurslaridan foydalanish samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda.

Energetika sohasida esa quyosh va shamol energiyasidan foydalanish ko'lami kengayib bormoqda. Bu holat ekologik yuklamani kamaytirish bilan bir qatorda iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlashga ham xizmat qiladi.

Ekologik muammolarni samarali hal etish uchun quyidagi choralarni amalga oshirish maqsadga muvofiq:

- qayta tiklanadigan energiya manbalarini keng joriy etish;
- chiqindilarni boshqarish va qayta ishlash tizimini rivojlantirish;
- ekologik soliqlar hamda rag'batlantirish mexanizmlarini takomillashtirish;
- aholining ekologik madaniyati va ekologik mas'uliyatini oshirish.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Atrof-muhit iqtisodiyoti va barqaror rivojlanish o‘rtasida uzviy bog‘liqlik mavjud. Chunki iqtisodiy faoliyat jarayonida tabiiy resurslardan foydalanish darajasi, ekologik muvozanatning saqlanishi hamda aholi farovonligining oshishi bir-biri bilan chambarchas bog‘liqdir. Atrof-muhit iqtisodiyoti iqtisodiy o‘sish jarayonida tabiatga yetkazilishi mumkin bo‘lgan salbiy ta’sirlarni kamaytirish, resurslardan oqilona foydalanish va ekologik xavfsizlikni ta’minlashga xizmat qiladi.

Barqaror rivojlanish esa iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik omillar o‘rtasida muvozanatni ta’minlashni nazarda tutadi. Ya’ni bugungi avlod ehtiyojlarini qondirish bilan bir qatorda, kelajak avlodlarning tabiiy resurslardan samarali foydalanish imkoniyatlarini saqlab qolish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu jihatdan ekologik siyosatni iqtisodiy rivojlanish strategiyalariga integratsiya qilish, yashil texnologiyalarni joriy etish, energiya va suv resurslarini tejash hamda ekologik madaniyatni yuksaltirish barqaror taraqqiyotning asosiy omillaridan biri hisoblanadi.

O‘zbekistonda ham ekologik muammolarni iqtisodiy mexanizmlar orqali samarali boshqarish, qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish, ekologik investitsiyalarni kengaytirish hamda tabiiy resurslarni boshqarish tizimini takomillashtirish barqaror rivojlanishga erishishda muhim ahamiyat kasb etadi. Natijada iqtisodiy o‘sish ekologik barqarorlik bilan uyg‘unlashadi, atrof-muhit muhofaza qilinadi hamda jamiyatning uzoq muddatli ijtimoiy-iqtisodiy farovonligi ta’minlanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. United Nations Environment Programme (UNEP). Green Economy Report. — 2021.
2. O‘zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. Ekologiya va atrof-muhit holati bo‘yicha hisobotlar. — Toshkent, 2023.
3. O‘zbekiston Respublikasi Ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va iqlim o‘zgarishi vazirligi materiallari.
4. Islomov A., Raximov B. Ekologik iqtisodiyot asoslari. — Toshkent, 2022.
5. Xudayberdiyeva D. “O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotga o‘tish muammolari va yechimlari”.
6. Matyakubovna, Kamolovna. “O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotni joriy etishning imkoniyatlari va rivojlantirish istiqbollari”. Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting. — Vol. 4, №07. — 214–221-betlar.
7. Matyakubovna. “Development of International Certification and Standardization Systems in Uzbekistan”. American Journal of Education and Learning. — Vol. 4, №1. — 60–67-betlar.
8. Boltayeva Shaxnoz. “Waste Problem, Second Life of Waste and the Role of Marketing in the Development of Agriculture”. Центр научных публикаций (buxdu.uz). — Vol. 45, №45, 2024.
9. Boltayeva Shaxnoz. “The Cost-Effectiveness of the Use of Water Resources in Agriculture”. Центр научных публикаций (buxdu.uz). — Vol. 1, №1, 2020.
10. Boltayeva Shaxnoz Bebudovna. “Atrof-muhitning ifloslanishi va inson salomatligiga ta’siri”. Scientific Aspects and Trends in the Field of Scientific Research. — Vol. 2, №17, 2024. — 10–12-betlar.

YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o‘g‘li

3-Maxsus son. Bakalavr talabalarining maqolalari to‘plami

© Materiallar ko‘chirib bosilganda ““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo‘lishingiz mumkin. Obuna bo‘lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to‘lov haqidagi ma’lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo‘natishingizni so‘raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo‘natamiz.

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali 03.11.2022-yildan O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug‘bek tumani Kumushkon ko‘chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz